

‘Joeni! Joeni, waar ben je?’

De mannenstem sijpelde haar oren binnen. De rennende paarden losten op voor haar ogen en maakten plaats voor een lege vlakte. Pas nu merkte Joeni weer hoe koud de wind was, het puntje van haar neus voelde ze al niet meer. De geur van bevroren lucht vulde haar neusgaten, en ijskristallen hadden zich in haar ooghoeken genesteld. Ze prikten terwijl ze ze wegknipperde.

Ze was hier al veel te lang. Achter haar scheen de zon bleekjes. Hij stond laag aan de helderblauwe hemel, de rotsen langs de rivierbocht verderop blokkeerden het licht. Wind en schaduw werkten samen om haar in ijs te veranderen.

Joeni huiverde. Waarom was ze niet tegen die rotswand gaan zitten? Dat was een prima plek uit de wind.

Maar hier droom ik beter, dacht ze, ik heb de kou nodig om te dromen. De wind moet in mijn oren suizen. Het moet pijn doen.

Ze had zo veel mogelijk rendierhuiden mee gegrist toen ze vanochtend uit de woongrot was geglipt en die allemaal om zich heen geslagen, om

haar schouders, om haar benen, over haar hoofd. Het was niet genoeg. Rillingen trokken onafgebroken door haar lijf en lieten haar spieren verkrampen. Maar ze moest opstaan. Er kwam iemand aan.

Ze liet de huiden van zich af glijden en duwde zich omhoog. Meteen zakte ze door haar benen. Die tintelden pijnlijk, en ze kon maar net voorkomen dat ze met haar gezicht op de grond belandde. De man in de verte haastte zich naar haar toe. Het was Das. Natuurlijk was het Das.

‘Wat doe jij hier?’ vroeg de jager nors. Hij trok haar overeind alsof ze niets woog.

‘Hoe vaak heeft Uma nu al gezegd dat je niet zo ver weg moet gaan? Zelfs de honden weten dat het gevaarlijk is om in de winter alleen buiten te zijn. Als de kou je niet te pakken krijgt, zijn het de hyena’s wel. Ze hebben honger. Ik hoor ze iedere avond janken, en ze komen steeds dichterbij.’

‘Ik heb mijn speer bij me, Das,’ antwoordde Joeni. ‘Ik ben aan het visen. Ik wilde net een gat in het ijs slaan.’

Das staaarde haar aan.

‘Waarmee dan? En ik zie geen vishaken, geen touw. Lieg niet tegen me. Je was aan het dromen. Ik zie het aan je. Hoe vaak moet Uma nog zeggen dat je daarmee moet stoppen? Toek is onze dromer. Tira is zijn leerling. Jij niet.’

Das’ donkere ogen gingen schuil onder zijn zwarte wenkbrauwen. Bevroren adem hing in zijn baard en snor.

Het kan me niet schelen wat Uma zegt, dacht Joeni, of ze nu de stammoeder is of niet. Ze heeft een hekel aan me. En ik aan haar.

Maar ze zei niets.

‘Kom,’ zei Das. ‘Het is tijd voor de jacht. We hebben de kudde lang genoeg gevolgd. Sommige dieren zijn moe en hongerig en blijven achter. We moeten snel zijn, voordat de leeuwen ze te pakken krijgen.’

‘Ja,’ antwoordde Joeni, maar ze had niet echt geluisterd.

‘Kom,’ zei Das nog eens. Hij zweeg even, maar plotseling pakte hij haar gezicht vast en dwong Joeni hem aan te kijken. Zijn ruwe vingers begroeven zich in haar wangen.

‘Joeni! Kijk in mijn ogen. De dromen zijn niet voor jou. Blijf er ver vandaan.’

‘Je doet me pijn,’ kermde ze.

‘Dan onthoud je misschien een keer wat ik zeg.’

Hij liet haar los en liep weg. Joeni moest hem wel volgen. Ze wreef over haar wangen, maar ze kon het gevoel van Das’ gloeiende vingertoppen niet uitwissen.

In de verte klonk het geluid van een roofvogel. Joeni kneep haar ogen tot spleetjes en tuurde naar boven. Geen vogel te zien. Dit was het afgesproken teken.

Ze klakte met haar tong om de anderen te waarschuwen, die net als zij onbeweeglijk op hun hurken achter de rotsen verscholen zaten. Langzaam kwamen ze tevoorschijn, speren in de aanslag. Aan de andere kant van de kudde had de roep van de roofvogel nog meer schaduwen uit hun schuilplaats gelokt. Joeni kon hen tussen de poten van de rendieren door zien sluipen, hoofd gebogen en op hun hoede, net als zij.

De kudde graasde in het dal, zich onbewust van het gevaar dat langs hun flanken bewoog. Een van de rendieren keek op, snuivend in de knisperend koude lucht, en Joeni probeerde zijn blik te vangen. Maar hij zag haar niet. De rendieren in haar dromen zagen haar altijd. Ze wisten wie ze was en lieten haar zo dichtbij komen dat ze ze aan kon raken. Maar niet dit rendier. Niet deze kudde.

Al snel ging het dier verder met grazen. Zijn gewei bewoog loom mee met zijn kop, en zijn zachte lippen en hoeven schoven over de grond op zoek naar het korstige mos dat de rendieren zo graag aten. Het was maar goed dat hij Joeni niet had gezien. Want dit was geen droom. Dit was de grote jacht. Vandaag ging het om eten. Om kleren en pezen en botten.

De jagers slopen naar de achterkant van de kudde, waar de zwakke dieren zouden zijn. Ze stonden een beetje apart, alsof de anderen ze al hadden opgegeven. Het waren er vijf. Maar vijf was meer dan genoeg. Hun kop-

pen schoten om beurten omhoog, onrustig en waakzaam. Ze wisten dat ze meer gevaar liepen dan hun soortgenoten.

Weer klonk de roep van de roofvogel.

‘Nul!’ riep Joeni, en ze stooft samen met de andere jagers naar voren, tussen de afgezonderde dieren en de rest van de kudde in. Angstige kreten klonken door het dal, gevolgd door het overdonderende geluid van honderden hoeven toen de kudde in beweging kwam. Joeni rende, joelend en fluitend, terwijl ze haar speer door de lucht zwaaide en af en toe dreigend stak naar de dieren die voor haar wegdraafden. Ze keek even achterom. Het was hun gelukt om het grootste deel van de kudde de andere kant op te laten gaan. Een zee van korte, witte staarten en donkere geweien wierp aarde en klompen harde sneeuw omhoog. Een van de achtervolgende jagers schreeuwde en greep naar zijn gezicht. Joeni grinnikte. Dat zou een blauw oog worden.

Opeens zag ze vanuit haar ooghoeken een flits van een ruige roofdier-vacht.

De leeuwenman?

Ze vertraagde haar pas, liet haar speer zakken en wilde al bijna omdraaien toen iemand hard aan haar mouw trok.

‘Joeni! Wat doe je?’

Toen: ‘Pas op!’

Er botste iets tegen haar op, het raakte haar schouder met zo’n harde klap dat ze met haar gezicht op de bevroren grond viel. Ze voelde haar tanden door haar lip gaan en proefde bloed. Toen ze omhoogkeek, zag ze nog net het witte achterste in de richting van de kudde verdwijnen. Ze staaarde het rendier met open mond na.

‘Joeni, gaat het?’

‘Nee.’

Ze draaide zich op haar rug. Het was Cram die bezorgd op haar neerkeek. Cram, niet Das, gelukkig. Die zou haar zo hard geslagen hebben dat ze meteen weer op de grond terecht was gekomen. Cram stak zijn hand uit om haar overeind te helpen.

‘Wat deed je?’ vroeg hij toen ze weer stond.

‘Niets, Cram. Ik dacht dat ik iets zag. Dat is alles, en het was dom.’

Haar schouder klopte pijnlijk.

‘Het maakt niet uit,’ zei Cram. ‘We hebben er toch drie te pakken. Kijk maar.’

Even verderop waren de bange rendieren recht in de val gelopen. Vier nieuwe jagers hadden ze opgewacht, precies zoals Das van tevoren had bedacht. Hun speren waren snelle, zwarte strepen tegen een lucht van lichtblauw ijs. De doodskreten van de rendieren vulden Joeni’s oren. Ze rilde even.

‘Maar als Das ervan hoort...’

‘Van mij hoort hij niets.’

Joeni keek hem even onderzoekend aan, maar Crams blik was vriendelijk. Ze geloofde hem.

‘Dank je.’

De man haalde zijn schouders op. ‘Ik zie heus wel dat Das je in de gaten houdt. Hij kan dan wel de leider van de jagers zijn, maar dat betekent niet dat hij anderen het leven zuur mag maken. Probeer alleen niet al te veel eten meer te laten ontsnappen. Goed?’

‘Ik beloof het,’ zei Joeni met een scheve glimlach.

‘Kom, we gaan helpen,’ zei Cram. ‘Rendieren lopen niet vanzelf naar het vuur. Zeker niet als ze net dood zijn.’

‘Je hebt bloed in je jas. Laat me het eruit kammen.’

De stem van stammoeder Uma was zacht maar dwingend.

Joeni keek nog even verlangend naar het vuur, maar ging toen gehoorzaam zitten, buiten het bereik van de hitte die daar zo heerlijk van de vlammen en de stenen afstraalde. Uma zat nooit bij het vuur, zij bleef meestal in de schaduwen, net buiten de kring van mensen. Ze sliep in de achterste nis van de woongrot, waar de scherpe rotsen naar voren staken alsof het binnenste van de aarde haar met zijn harde armen wilde beschermen. Ze

had het toch nooit koud, zei ze. En het was voor de stamleden gemakkelijker om met hun vragen bij haar te komen als niet iedereen er met zijn neus bovenop zat.

Dat was waar. Maar Joeni had niet om een gesprek gevraagd. En wat kon dat bloed haar schelen? Zo veel mensen hadden bloed in hun jas. Dat was normaal. Ze had twee zware achterpoten naar de woongrot gedragen. En nu wilde ze alleen maar ontspannen en warm worden. Ze huiverde en trok haar handen in haar mouwen. Het hielp niet veel.

‘Das vertelde me van je uitstapje,’ zei Uma achter haar, terwijl ze met korte bewegingen een benen kam door het bont van Joeni’s jas haalde.

Natuurlijk ging het daarover.

‘Was je vergeten wat ik heb gezegd?’

‘Nee, Uma.’

‘En toch ga je naar buiten.’

‘Het spijt me.’

De vrouw hield op met kammen. ‘Kijk me aan.’

Langzaam draaide Joeni zich om. Uma’s gezicht was zacht en rond, en haar haren waren in tientallen knotjes strak op haar hoofd vastgezet. Haar blik was bezorgd, maar Joeni wist dat die bezorgdheid vals was. Uma pakte haar handen. Haar vlezige vingers waren warm.

‘Ik weet dat je droomt. Ik weet ook dat je me niet alles vertelt. En misschien ben je wel een betere dromer dan Tira. Maar je kunt haar plaats niet innemen, dat begrijp je toch? Er is geen andere plek voor haar. Jij bent sterk en snel. Jij moet rennen en jagen en voor je kinderen zorgen als je moeder wordt. De dromen zijn voor Tira. Zij is Toeks leerling.’

Uma zuchtte.

‘Ik ben de stammoeder, Joeni. Het is mijn taak om voor iedereen te zorgen. De dromen die de Moeder stuurt, zijn verraderlijk. De waarheid ligt er diep in verborgen, en alleen een echte dromer kan haar herkennen. Als je zomaar iedere droom volgt die zich aandient, zul je rampen veroorzaken. Rampen die niet meer goed te maken zijn.’

‘Leer me de waarheid dan herkennen,’ smeekte Joeni. ‘Laat Toek me helpen!’

Dit was niet de eerste keer dat Uma haar had aangesproken op het dromen. En dit was niet de eerste keer dat Joeni om Toeks hulp had gevraagd. Waarom gaf Uma niet toe? Ze moest toch voor de stam zorgen? Waarom dan niet voor haar?

‘Nee,’ antwoordde Uma beslist. ‘Ik verbied je om nog te dromen.’

‘Hoe kan iemand stoppen met dromen? Iedereen droomt.’

Joeni moest moeite doen om niet te schreeuwen. Schreeuwen hielp niet, zeker niet bij Uma. De mond van de stammoeder veranderde in een harde streep.

‘Doe niet alsof je dom bent. Je weet wat ik bedoel. Vanaf nu glip je niet meer weg naar afgelegen plekjes. Denk maar niet dat ik ze niet ken. En iedere droom die toch komt, vertel je meteen aan mij. Hopelijk duurt het dan niet lang voordat ze uit je hoofd verdwenen zijn. Je moet ze vergeten. Dus ook geen tekeningen meer, Joeni. Niet in de woongrot en zeker niet op de rotsen buiten. Begrijp je waarom ik dit zeg?’

Joeni wilde haar handen uit die van Uma trekken en wegreppen, ver weg van het vuur en de grot en de wrede vrouw die voor haar zat, maar de stammoeder hield haar stevig vast. Begreep Uma het dan niet? Zonder haar dromen was Joeni niets. Zonder haar dromen was ze niemand. Ze zou de leeuwenman nooit meer zien.

Tranen sprongen in haar ogen, maar de boze woorden in haar hoofd kwamen niet uit haar mond. Ze liet haar hoofd hangen. Geen dromen meer, geen leeuwenman. Geen tekeningen meer om te bewijzen dat ze de paarden en de rendieren uit haar dromen echt had gezien. Zonder tekeningen hadden haar dromen geen betekenis. En dat was precies wat Uma wilde.

‘Ik zie dat je het snapt,’ zei Uma. ‘Maar treur niet te lang, meisje. Tranen zijn voor de dood, niet voor het leven. Geef het dromen op, zoals ik gevraagd heb. Wees verstandig. Ik zal Das zeggen dat hij je in de gaten moet houden.’

‘Alsof hij dat al niet deed!’

‘Niet zo onbeschoft, Joeni.’ Er verschenen harde lijnen rond Uma’s ogen. ‘Dat staat je niet.’

Toen ontspande haar gezicht. ‘Het valt niet mee om stammoeder te zijn. Kom hier.’

Ze spreidde haar armen en hoewel er niets was wat Joeni op dit moment minder graag wilde, liet ze zich toch door Uma omhelzen. Het was wonderlijk hoe iemand die zo hard was vanbinnen, vanbuiten zo zacht kon zijn. Joeni stikte bijna, ze verdronk in een rivier van vel en vet, van borst en buik. Toen de stammoeder haar losliet, waren haar wangen rood en hijgde ze een beetje.

Uma glimlachte. ‘Ga nu maar.’

Snel stond Joeni op, veegde over haar gezicht en vluchtte weg.

De rest van de stam zat rond het vuur. Mannen en vrouwen, jong en oud. Een van de mannen repareerde een jas, een vrouw sneed een nieuwe speer. De oudere kinderen speelden met de kleintjes of praatten met elkaar, maar Joeni deed geen moeite hen te verstaan. Een baby huilde en de moeder begon zachtjes te zingen. Haar stem weerkaatste tegen de zijanten van de grot en de melodie golfde door de ruimte. Slaap, slaap maar, zei het lied. Het hielp.

Joeni vond een plekje tussen een soezende hond en iemand die met zijn rug naar haar toegekeerd zat. Hij draaide zich om. Het was Cram. Joeni knikte hem toe en ontspande. Hier was ze veilig.

‘Eet wat,’ zei Cram, en hij reikte haar een stuk geroosterd vlees aan.

‘En dit.’ Hij duwde een vochtige bal in haar handen. ‘Uit de magen van de rendieren van vanochtend. Goed voor je.’

Joeni zette haar tanden in het half verteerde mos. Het smaakte zuur en was slijmerig, maar ze had al zo lang niets groens gegeten dat een handvol verse lentekruiden niet lekkerder had kunnen zijn. En het was de enige manier. Mensen kregen buikpijn van het mos als ze het zomaar aten. Dat wist ze uit ervaring.

Joeni likte haar vingers af en nam toen een hap van het vlees. Het was heerlijk sappig en warm, maar het bleef rendier. Weer rendier. Ze kon het niet meer ruiken, wilde het niet meer proeven. Met moeite slikte Joeni het vlees door. De andere helft gaf ze aan de hond naast haar. Die had er geen problemen mee en smakte luidruchtig.

‘Wanneer denk je dat de mammoeten weer komen?’ vroeg ze aan Cram. ‘Of de bizons?’

Cram lachte kort.

‘We hebben allemaal wel zin in iets anders. Maar ik weet het niet. Ze zijn niet in Toeks dromen, en Das heeft op zijn verkenningstochten nog niets gezien wat erop wijst dat ze onderweg zijn. We moeten dus nog even volhouden, of anders binnenkort vertrekken. Het zal jammer zijn om deze woongrot achter te laten. Maar wees blij dat we geen honger lijden.’

‘Dat is waar.’

Bijna had ze er spijt van het vlees aan de hond gevoerd te hebben, maar hij kroop dichterbij haar aan, legde zijn kop op haar been en zuchtte tevreden terwijl ze door zijn vacht kriebelde.

Misschien moet ik ook gewoon tevreden zijn, dacht Joeni, net als jij, hond. We hebben het warm en krijgen te eten. Wat is er nog meer te willen?

Een thuis. Een stam waar ik gezien word in plaats van in de gaten gehouden.

Aan de andere kant van het vuur glansden Das' ogen. Als kooltjes waren ze, altijd gloeiend en gemakkelijk tot een brullend vuur te wekken. Joeni was meer dan eens degene die dat vuur aanwakkerde. Maar zijn blik was dit keer niet op haar gericht. Hij leunde ontspannen tegen de wand van de grot en praatte met Tira, zijn dochter.

Ze was een dun, pezig meisje met steil zwart haar dat ze altijd achter haar oren streek. En ze was slim. Joeni wist heel goed hoe slim ze was. Maar haar rug was krom als de stam van de verweerde jeneverbes die aan de voet van de rotsen groeide. Ze kon niet goed lopen en had altijd pijn. Terwijl Joeni naar haar keek, zag ze Tira's smalle gezicht meer dan eens vertrekken.

Das zag het ook, maar iedere keer als hij probeerde haar te troosten, duwde Tira zijn hand weg. Ze wilde geen medelijden, zelfs niet van haar vader. En haar moeder was al lang geleden overleden. Joeni kon zich niet eens meer goed herinneren hoe ze eruit had gezien. In dat opzicht hadden zij en Tira iets gemeen.

Een vlaag lucht blies hard door de woongrot toen de leren gordijnen voor de ingang plotseling opzij werden geduwd. Mensen mompelden boos, en zelfs de hond rilde. Hij kroop nog wat dichterbij Joeni aan. Naast Joeni schudde Cram zijn hoofd.

‘Dromers,’ bromde hij.

Iedereen was stil toen Toek in het licht van het vuur stapte, zelfs de kinderen. Joeni’s hart bonsde wild en ze hield haar adem in. Hij had gedroomd, en hij had zijn droom getekend. Er hing verf in zijn baard. Wat voor een droom was het geweest? Kwamen de mammoeten? Moest de stam vertrekken? Waren ze in gevaar?

Toek keek even om zich heen, alsof hij nu pas begreep waar hij was. De ivoren kralen op zijn jas tikten zachtjes tegen elkaar en smeltend ijs druppelde uit zijn haar langs de rimpels op zijn voorhoofd. Toen glimlachte hij, met glinsterende ogen en ontblote tanden. Ze waren rood van het spugen van verf op rots. Dromers tekenden met hun adem.

Joeni liet opgelucht de lucht uit haar longen ontsnappen en de spanning, die even als een dikke rookwolk in de woongrot had gehangen, loste op. Het was een goede droom geweest. Toek zei niets, maar zijn lach was duidelijk genoeg. Snel verdween hij in de schemer achter in de woongrot. Naar Uma. De stammoeder zou zijn dromen als eerste horen, en samen bepaalden ze dan wat de droom betekende en wat er gedaan moest worden. Dat was hoe het altijd ging. Dat was hoe het moest zijn.

Het duurde een tijdje voor Toek terugkwam naar het vuur. Hij keek rond en ging toen bij Das en Tira zitten. Met grootse gebaren legde hij zijn droom aan zijn leerling uit. Het was moeilijk om niet jaloers te zijn. Toeks handen weefden figuren in de lucht, zo vloeiend en snel dat Joeni

niet kon zien wat ze voorstelden. Tira leek haar pijn te vergeten en luisterde aandachtig. Als ze iets vroeg, antwoordde Toek liefdevol en geduldig. Das mengde zich niet in hun gesprek, maar keek toe. Hij was trots op zijn dochter. Iedereen kon dat zien. Het was alsof Tira twee vaders had.

En ik? Ik heb niemand.

Pas toen de hond begon te piepen, merkte Joeni dat ze hard in zijn vel kneep. Vlug liet ze los. Maar de hond hees zich overeind en sjokte naar een plekje waar hij hopelijk beter behandeld zou worden.

Cram keek Joeni fronsend aan. ‘Die hond kan er niets aan doen dat jij ongelukkig bent.’

‘Ik wilde hem geen pijn doen.’

‘Maar je deed het wel.’

‘Het spijt me, Cram.’

Hij keek haar niet meer aan toen hij opstond en naar een plekje verderop verhuisde. Ze was weer alleen, zoals ze dat al was sinds de dag dat ze haar vader en moeder was kwijtgeraakt. Ze was nog maar een klein meisje geweest. Twaalf winters geleden, of misschien wel meer. Een lange tijd om alleen te zijn.

Joeni staaarde in de vlammen terwijl ze probeerde haar tranen in te slikken. Tranen waren voor de dood, niet voor het leven. Dat was wat Uma altijd zei. Morgen zou het beter gaan. Morgen was de wereld weer nieuw.